

Miðvikudaginn 30. desember 1987.

Nr. 209/1987. **Ákærvaldið**

(Bragi Steinarsson vararíkissaksóknari)

gegn

Sigurði Axel Axelssyni

(Páll Arnór Pálsson hrl.)

Umboðssvik. Skaðabætur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðmundur Jónsson og Þór Vilhjálmsson og Gaukur Jörundsson settur hæstaréttardómari.

Héraðsdómi var að ósk ákærða áfrýjað með stefnu sem út var gefin 18. júní 1986, en var birt 16. júní 1987. Hér fyrir dómi eru langdvalir ákærða erlendis sagðar hafa valdið þeim drætti, sem á birtingu varð, og þar með á málsmæðferðinni allri.

Af hálfu ákærvalds er krafist staðfestingar héraðsdóms á sakfellingu samkvæmt báðum ákæruliðum og greiðslu sakarkostnaðar, en þess jafnframt krafist, að refsing verði þyngd og ákærði dæmdur til að greiða allan áfrýjunarkostnað, þ. á m. saksóknarlaun í ríkissjóð. Þá er enn fremur krafist staðfestingar héraðsdóms að því er varðar greiðslu skaðabóta og dráttarvaxta, þó með þeirri breytingu, að 2,5% dráttarvextir frá 2. júní til 2. júlí 1984 reiknist af 92.191,54 krónum í stað 99.916,51 króna, en eftir það með þeim vöxtum, sem gert er í héraðsdómi af 160.690,58 krónum. Dæmdir verði dráttarvextir eftir 10. gr. sbr. 14. gr. vaxtalaga nr. 25/1987. Til vara er þess krafist, að því er sakfellingu varðar, að brot það, sem í I. kafla ákæru getur, verði „sameinað broti því sem í II. kafla ákæru getur“ og atferli ákærða allt fært til refsingar eftir 249. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

Af hálfu ákærða er aðallega krafist sýknu og þess, að allur sakarkostnaður verði greiddur úr ríkissjóði. Til vara er þess krafist að refsing ákærða verði eins væg og lög leyfa. Þá krefst skipaður verjandi málsvarnarlauna.

Ýmis ný reikningsyfirlit hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

Það atferli ákærða, sem um er fjallað í I. kafla ákærunnar 31. október 1984, varðar ekki við 157. gr. almennra hegningarlaga,

enda notaði ákærði ekki skjal, þegar hann sótti um að fá greiðslukort. Ekki kemur til greina að dæma ákærða fyrir þetta atferli eftir 248. gr. laganna eða að dæma eftir 249. gr. þeirra fyrir atferlið ásamt því, sem lýst er í II. kafla ákærunnar, þar sem ekki eru uppfyllt réttarfarsskilyrði 3. mgr. 118. gr. laga nr. 74/1974 til að svo megi verða. Verður ákærði því sýknaður af kröfum ákæruvalds að því er þetta ákæruatriði varðar.

Fram er komið, að ákærði og Sparisjóður Hafnarfjarðar gerðu samning 22. febrúar 1984 þess efnis, að ákærði fengi Visa-greiðslukort og mætti nota það til greiðslu á allt að 20.000,00 krónum hér á landi. Hvert „úttektartímabil“ eða „færslutímabil“ var frá 18. degi mánaðar til 17. dags næsta mánaðar að báðum dögum meðtöldum. Senda átti korthöfum mánaðarlega útskrift yfir útistandandi skuldir og bar að greiða þær að fullu innan 15 daga frá lokum hvers tímabils, þ.e. eigi síðar en 2. dag mánaðar. Ákærði notaði eftir 17. mars 1984 kort sitt til hærri úttekta en um hafði verið samið. Úttektirnar, sem ákæran fjallar um, skiptast sem hér segir á tímabil:

Frá 25. febrúar til 17. mars 1984	5.546,45 krónur
Frá 18. mars til 17. apríl 1984	23.116,22 krónur
Frá 18. apríl til 17. maí 1984	63.528,87 krónur
Frá 18. maí til 13. júní 1984	68.499,04 krónur
Alls	160.690,58 krónur

Ákærði var ekki krafinn um greiðslu vegna þessara úttekta fyrr en honum var í maílok 1984 sent reikningsyfirlit dagsett 24. maí með niðurstöðutölunni 92.191,54 krónur. Upp í þessa kröfu kom engin greiðsla. Ákærða var í lok júní sent annað reikningsyfirlit dagsett 22. júní og var hann þá krafinn um 68.499,04 krónur. Ekki greiddi ákærði heldur upp í þá kröfu. Fram er komið, að auk þessa tók ákærði út með korti sínu fyrir 28.260,94 krónur og greiddi upp í skuld vegna þess 7.103,15 krónur. Ákæran í málinu fjallar ekki um þessi viðskipti.

Úttektir ákærða umfram 20.000,00 krónur, sem ekki hafa verið greiddar, varða hann refsingu eftir 249. gr. almennra hegningarlaga. Refsing hans þykir hæfilega ákveðin fangelsi 5 mánuðir með tilliti til þess, sem segir í héraðsdómi um skilorðsrof.

Ákvæði héraðsdóms um greiðslu til Sparisjóðs Hafnarfjarðar ber að staðfesta, þó þannig, að vextir verði eins og krafist er hér fyrir dómi. Ágreiningur er ekki um bæturnar.

Staðfesta ber ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað. Dæma ber ákærða til að greiða áfrýjunarkostnað, eins og nánar segir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Ákærði, Sigurður Axel Axelsson, sæti fangelsi 5 mánuði.

Ákvæði hins áfrýjaða dóms um greiðslu til Sparisjóðs Hafnarfjarðar er staðfest, þó þannig, að vextir reiknist af 92.191,54 krónum frá 2. júní til 2. júlí 1984, en af 160.690,58 krónum frá þeim degi. Dráttarvextir reiknist eftir 10. gr. sbr. 14. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 14. apríl 1987 til greiðsludags.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað er staðfest.

Ákærði greiði áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 25.000,00 krónur, og málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir Hæstarétti, Páls Arnórs Pálssonar hæstaréttarlögmanns, 25.000,00 krónur.

Dómur sakadóms Hafnarfjarðar 31. desember 1985.

Árið 1985, miðvikudaginn 31. desember er á dómþingi sakadóms Hafnarfjarðar og Garðakaupstaðar, sem háð er að Strandgötu 31, Hafnarfirði af Guðmundi L. Jóhannessyni héraðsdómara, kveðinn upp dómur í sakadómsmálinu nr. 2239/1984: Ákærvaldið gegn Sigurði Axel Axelssyni.

Mál þetta, sem dómtekið var í gær, er með ákæruskjali Ríkissaksóknara dags. 31. október 1984, höfðað gegn Sigurði Axel Axelssyni, Sléttahrauni 29, Hafnarfirði fyrir eftirtalin hegningarlagabrot:

I. Skjalafals.

Með því að hafa þann 21. febrúar 1984 sótt um Visa-greiðslukort hjá Sparisjóði Hafnarfjarðar undir nafninu Axel Axelsson, nnr. 0891-1940, en út á það nafn hafði ákærði þá nokkru áður fengið útgefin persónuskilríki hjá Hagstofu Íslands, og þar með annað nafnnúmer en hann áður hafði, og með þeim hætti villt um fyrir þeim, sem mátu viðskiptatraust hans, þar á meðal að komast að því að ákærði hafði ítrekað misnotað

ávisanareikning hjá innlánsstofnunum með þeim afleiðingum að þeim hafði verið lokað, og þannig með blekkingum fengið afhent Visa-greiðslukort með kr. 20.000,00 úttektarheimild á mánuði.

Telst þetta varða við 157. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940.

II. Umboðssvik.

Þá er ákærða gefið að sök að hafa á tímabilinu frá 24. febrúar fram til 24. maí 1984 misnotað framangreint greiðslukort með refsiverðum hætti með því að nota það í verslunarviðskiptum hérlandis langt umfram heimildir og láta auk þess hjá líða að tryggja innistæðu, sem nam úttektarheimildinni á ávisanareikningi sínum nr. 5655 við Sparisjóð Hafnarfjarðar, sem tengdur var notkun hans á greiðslukortinu, með þeim afleiðingum, að Sparisjóðurinn var bundinn við að greiða kr. 160.690,58 af viðskiptum ákærða út á greiðslukortið umfram tiltæka innistæðu á ávisanareikningi ákærða nr. 5655 áður en tókst að ná af ákærða greiðslukortinu.

Telst þetta aðallega varða við 249. gr. en til vara við 248. gr. almennra hegningarlaga.

III. Refsingar o.fl.

Þess er krafist, að ákærði verði dæmdur til refsingar og til greiðslu skaðabóta og alls sakarkostnaðar.

Ákærður er sakhæfur, fæddur 23. maí 1948 í Reykjavík, og hefur sætt kærum og refsingum sem hér segir:

- 1964 í Keflavík. Uppvís að brotum g. 244. gr. hgl. Ákæru frestað skb. í 2 ár frá 5/10 1964.
- 1966 21/2 í Vestm.ey. Sátt: 1.000,00 kr. sekt f. brot g. 244. gr. sbr. 256. gr. hgl., 4. gr., 11. gr., 27. gr. umfl.
- 1966 12/11 í Gull. og Kjós. Dómur: 7 mán. fangelsi, skb. í 3 ár. Greiði skaðabætur kr. 18.600,00 + in solidum með Jóni Evans Sigurjónssyni. Brot g. 244. gr., 1. mgr. 259. gr. hgl., sbr. l. nr. 20 1956 og 1. mgr. 27. gr. umfl.
- 1968 27/2 í Keflavík. Sátt: 500,00 kr. sekt f. brot g. 5. gr. og 1. mgr. 50. gr. umfl.
- 1976 18/5 í Reykjavík. Sátt: 4.500,00 kr. sekt f. brot g. 4., 5. gr., 18. gr. umfl.
- 1977 21/6 í Reykjavík. Sátt: 4.000,00 kr. sekt f. brot g. 11. gr. l. nr. 40/1968 (umfl.).
- 1981 30/10 í Reykjavík. Sátt: 1.500,00 kr. sekt f. brot g. 73. gr. laga um tékka.
- 1982 15/11 í Reykjavík. Dómur: 4 mán. fangelsi skb. 3 ár f. brot g. 248. gr. hgl.

Ákærður hefur haldið uppi vörnum í málinu og gerir þær kröfur aðallega að hann verði sýknaður af öllum kröfum ákæruvaldsins og allur sakar-kostnaður verði greiddur úr ríkissjóði, en til vara að ákærði hljóti þá vægustu refsingu sem lög leyfa. Þá er þess krafist, að tildæmd verði hæfileg málsvarnarlaun til skipaðs verjanda hans.

Málavextir.

I. Skjalafals.

21. febrúar 1984 sækir ákærður í málinu undir nafninu Axel Axelsson, nnr. 0891-1940, um Visa-greiðslukort hjá Sparisjóði Hafnarfjarðar, en hafði áður eða 7. febrúar 1984 stofnað hjá Sparisjóðnum ávísanareikning nr. 5655, sem var meðal annars notaður sem launareikningur, þannig að Landsvirkjun greiddi laun hans inn á reikninginn í lok hvers mánaðar. Farið var yfir umsóknina eins og venja var til og könnuð viðskipti hans, vanskilaskrár og skrár um lokanir ávísanareikninga og var ákærður ekki á þessum skráum undir framangreindu nafni og nafnnúmeri og hann hafði ekki orðið uppvis að því að misnota ávísanareikning sinn við Sparisjóðinn. Eftir að umsóknin hafði verið send Visa Íslands, þar sem ákærða var komið inn í svonefnt Visakerfi, var gefið út til hans í nafni Axels Axelssonar, nnr. 0891-1940, Visa-greiðslukort, sem ákærða var svo afhent 24/2 1984, en áður hafði hann samþykkt tryggingarvixil að upphæð \$ 1500 til tryggingar greiðslu á væntanlegri úttekt. Með undirskrift sinni undir umsóknina hafði hann undirgengist þá skilmála, sem Visa Ísland setur um notkun greiðslukortanna, jafnframt því, sem hann heimilaði Sparisjóðnum að skuldfæra ávísanareikning sinn nr. 5655 fyrir úttektum á síðasta degi greiðslufrests og ábyrgðist að ávallt yrði þar næg innistæða fyrir hendi á gjalddögum.

Í maí 1984 hafði Sparisjóðnum borist yfirlit um úttekt á framangreint Visakort að upphæð um kr. 92.000,00 sem var langt umfram mánaðarlega úttektarheimild kr. 20.000,00 og einnig heimild fyrir tímabilið frá því hann hafði fengið kortið. Var þá reynt að hafa samband við korthafa til að fá hann til að greiða skuldina og er hann sinnti ekki tilmælum um að hafa samband við Þórð Guðlaugsson, skrifstofustjóra í Sparisjóðnum, né greiddi skuldina, tók Þórður að athuga nánar feril hans og afla sér upplýsinga. Hann hafði samband við Hagstofu Íslands og fékk þar uppgengið að hann hefði áður haft annað nafnnúmer. Reyndist eldra nafnnúmer hans vera 7840-4418 og hann hafði áður verið í skránni undir nafninu Sigurður Axel Axelsson. Ferill ákærða í bönkum og sparisjóðum var kannaður og kom þá í ljós að hann var vanskilamaður. 7 tékkareikningum, sem hann hafði haft, hafði verið lokað, og þegar vanskilaskrá Reikningsstofu Hafnarfjarðar h/f var athuguð með þetta nafn í huga kom í ljós að gegn honum

höfðu verið höfðuð 28 dómsmál vegna vanskilaskulda og hann hafði líka lent í 2 uppboðsmálum. Það liggur fyrir í málinu að hefði ákærður er hann sótti um Visa-greiðslukortið gefið upp nafn sitt sem Sigurður Axel Axelsson og eldra nafnnúmer þá hefði Sparisjóðurinn haft á reiðum höndum framan-greindar upplýsingar og honum hefði verið synjað um greiðslukortið vegna fyrra ferils í bankaviðskiptum.

Eftir margítrekaðar kvaðningar hafði ákærður komið til viðtals við Þórð skrifstofustjóra, þar sem hann var látinn gera grein fyrir nafn- og nafn-númerabreytingunni og í framhaldi af því var tekið af honum greiðslukortið og tékkheftið.

Ákærður hefur borið um sakarefnið hér fyrir dómi og lýst því yfir að hann teldi sig saklausan. Hann kvaðst hafa farið á Hagstofu Íslands vorið 1983 og kannað hvort unnt væri að fá fellt niður í þjóðskrá fyrra fornaðnið og hann fengi nýtt nafnnúmer miðað við að hann tæki upp síðara nafn sitt. Honum hafi verið sagt að ekki væru nein vandkvæði á því og hann sótt um þessa breytingu og fengið. Hann kvað margar ástæður hafa legið að baki þessari beiðni. Á vinnustað hans hafi verið margir menn með nafninu Sigurður og því almennt verið farið að kalla hann Axel og einnig hafi valdið að nokkru hjátrú. Við skýrslutöku hjá rannsóknarlögreglu kvaðst hann hafa gert þetta m.a. þar sem hann hafi verið á vanskilaskráum víða, en þessu neitaði hann svo er hann kom fyrir dóm. Hann kvað ekkert samband hafa verið milli umsóknarinnar um Visa-greiðslukortið og nafnbreytingarinnar enda sótt um nafnbreytinguna í þjóðskrá ári áður. Hann minntist þess ekki að hafa verið inntur sérstaklega eftir ferli sínum eða viðskiptum við aðra banka er hann sótti um greiðslukortið, og sjálfur kvaðst hann ekki hafa átt um það neitt frumkvæði né talið að honum bæri að tjá starfsmönnum Sparisjóðsins, áður en hann hafði hafið þar viðskipti, að hann hefði áður gengið undir öðru nafni og nafnnúmeri.

Vitnið Ingimar Haraldsson, deildarstjóri í Sparisjóði Hafnarfjarðar, til heimilis að Sléttahrauni 21, Hafnarfirði, fæddur 20.10. 1956, afgreiddi ákærða um Visa-greiðslukortið og hefur borið um það vætti hér fyrir dómi. Það kvað afgreiðslu þessa hafa farið fram með venjulegum hætti, svo sem lýst hefur verið hér að framan, en ákærður hafi þó beðið um að hraða afgreiðslunni, virst liggja mikið á, og því verið skrifað express á umsóknina. Hann hafi í sambandi við afgreiðsluna átt að skila tryggingarvixli með ábyrgðarmanni, en einhverra hluta vegna hafi það farist fyrir og minnti vitnið að talað hefði verið um að ábyrgðarmaður kæmi seinna og skrifaði upp á vixilinn, sem svo brást. Vitnið kvað ákærða ekki hafa framvísað persónuskilríkjum er hann sótti um Visakortið. Ekkert hefði þá komið fram um að hann hefði áður borið Sigurðar nafnið og það hvergi komið fram í þeim skjölum sem skoðuð voru í sambandi við umsóknina. Ákærður

var ekki inntur eftir því hvernig hann stæði fjárhagslega heldur stuðst við þá könnun sem gerð var og lýst er að framan á grundvelli uppgefins nafns og nafnnúmers, en vitnið kvað vanskilaskrárnar hjá bönkunum byggðar upp á nafnnúmerum.

Með bréfi dags. 22. mars 1985 var þess farið á leit við Snorra Hallgrímsson (sic) hagstofustjóra að hann upplýsti hvernig því hafi verið háttað að Sigurður Axel Axelsson, nnr. 7840-4418, hafi fengið útgefið nýtt nafnskírteini á nafnið Axel Axelsson, nnr. 0981-1940, svo og hvaða ástæður hann hafi tilgreint fyrir breytingunni. Þá var og óskað upplýsinga um hvaða skilyrði væru fyrir breytingu sem þessari, hvaða venjur hefðu um þær myndast og hvers væri gætt í sambandi við nafnalögin er þær væru framkvæmdar.

Í svarbréfi hagstofustjóra dags. 22/4 1985 kemur þetta fram:

„Vegna þessa erindis vill Hagstofan fyrst benda á að nafnnúmer eru stafrófsröðunarnúmer þjóðskrár. Nafnnúmerin voru beinlínis tekin upp á sínum tíma til stafrófsröðunar nafna í þjóðskrá og þau eru enn notuð í þeim tilgangi. Þar að auki hafa svo númerin smám saman unnið sér sess sem talnaleg auðkenni einstaklinga, fyrirtækja, félaga og stofnana í þjóðskrá. Hlutverk nafnnúmera sem stafrófsröðunarnúmera veldur því, að ef breyting verður á ritun nafna í þjóðskrá, verður að gefa viðkomandi einstaklingi eða fyrirtæki nýtt nafnnúmer til að tryggja rétta stafrófsröðun nafnsins.

Að öðru leyti vill Hagstofa Íslands upplýsa eftirfarandi vegna erindis yðar:

1. Sá einstaklingur, sem hér um ræðir, er fæddur 23. maí 1948 og var hann skráður í allsherjarmanntalið 16. október 1952 sem Sigurður Axel Axelsson. Þannig var hann jafnframt skráður í þjóðskrá í upphafi, en þetta allsherjarmanntal var stofn þjóðskrárinnar.

Maður þessi kom á Hagstofu og bað um, að skrásetning á nafni sínu í þjóðskrá yrði Axel Axelsson. Hann færði þær ástæður fyrir þessari beiðni, að hann gengi alltaf undir Axelsnafninu og notaði það, en ekki Sigurðarnafnið. Hagstofa varð við þessari beiðni og af því leiddi, að hann fékk nýtt nafnnúmer. Einnig fékk hann útgefið nýtt nafnskírteini í samræmi við þá breytingu sem var á ritun nafns hans í þjóðskrá.

2. Breytingar á skráningu nafns í þjóðskrá fá menn vegna eftirtalinna tilvika:

1) Nafn breytist vegna nafnbreytingaleyfa frá Dómsmálaráðuneyti, þ.á m. vegna upptöku íslensks ríkisfangs og vegna ættleiðinga.

2) Föðurnafn breytist vegna úrskurða í barnsfaðernismálum.

3) Skráning eftirnafns breytist hjá konum, sem óska eftir að taka upp eða leggja niður ættarnafn eiginmanns.

4) Skrásetningu nafns í þjóðskrá breytt vegna óska viðkomandi einstaklings. Í þessu sambandi skal ítrekað, að hér er jafnan um að ræða breytingar á ritun nafns í þjóðskrá en ekki nafnbreytingar. Þannig er aldrei heimilað að menn breyti nöfnum sínum frá því sem skírnarvottorðið segir til um. Þær breytingar á nafnritun í þjóðskrá, sem til greina kemur að heimila, eru þessar:

1) Að fyrra nafn af tveimur sé fellt niður.

2) Að fyrra nafni sé bætt framan við millinafn, ef aðeins hið síðara hefur komið fyrir í þjóðskrá.

3) Að skráningu eftirnafns sé breytt þannig að farið sé að rita viðurkennt ættarnafn föður í stað skírnarnafns föður eða öfugt.

4) Að skráningu eftirnafns sé breytt þannig, að viðkomandi sé ritaður í þjóðskrá með skírnarnafni móður í stað föður eða öfugt.

5) Að skráningu föðurnafns sé breytt, ef faðirinn heitir fleiri nöfnum en einu.

3. Af framangreindu leiðir, að við ýmsar þær breytingar á ritun nafns í þjóðskrá sem hér getur verið um að ræða, koma ákvæði nafnalaga ekki til álita, enda ekki um nafnbreytingar að ræða. Að öðru leyti er þess jafnan gætt, að ekki séu gerðar neinar breytingar á ritun nafns í þjóðskrá, sem að mati Hagstofunnar eru í andstöðu við lög in um mannanöfn.“

Með ítrekuðum skriflegum fyrirspurnum til hagstofustjóra var óskað upplýsinga um hvernig breytingar á þjóðskrá, þ. á m. umrædd breyting á nafnritun ákærða, væru birtar, en því er látið ósvarað af hans hendi, hins vegar kom fram í vætti Þórðar Guðlaugssonar hér fyrir dómi að eftir áramót 1983-1984 fari að birtast í Hagtiðindum tilkynningar um svona breytingar um nafnritun og nafnnúmer, en ákærða ekki verið getið í þessum tilkynningum, svo að hann hljóti að hafa fengið breytinguna fyrir þennan tíma. Vitnið kvað Hagstofu Íslands ekki áður hafa tilkynnt svona breytingar á nafnritun og nafnnúmeri til Sparisjóðsins, en hins vegar muni þær hafa verið tilkynntar til Reiknistofnunar bankanna eða nafnnúmerabreytingarnar, en ekki hafi í því sambandi verið athugað hverjar nafnnúmerabreytingar tengdust númerabreytingunni sem farið væri að gera nú.

Eins og rakið er hér að framan kvaðst ákærði m.a. hafa sótt um framangreinda breytingu á nafnritun og nafnnúmeri, þar sem hann hafi verið á vanskilaskrám víða, og þó að hann hafi horfið frá þessum framburði hér fyrir dómi, verður það fráhrarf að teljast ósennilegt, og þykir þegar litið er til eftirfarandi breytni ákærða, styður það mjög að framburður hans hjá rannsóknarlögreglu sé réttur.

Ljóst er af vætti Ingimars Haraldssonar að er ákærður sækir um umrætt Visa-greiðslukort sér til handa framvísar hann ekki persónuskilríkjum sínum með breyttu nafnnúmeri og eru því ekki efni til að fella atferli hans

undir 1. mgr. 157. gr. almennra hegningarlaga og ber að sýkna hann af broti á þeirri grein. Engu að síður þykir sannað að hann beitti refsiverðum blekkingum í samskiptum sínum við starfsmenn Sparisjóðs Hafnarfjarðar.

Í 1. gr. laga nr. 54, 1925 um mannanöfn segir að hver maður skuli heita einu íslensku nafni eða tveim og kenna sig við föður, móður eða kjörföður og jafnan rita nafn og kenningarnafn með sama hætti alla ævi. Það var því eðlilegt að starfsmenn Sparisjóðsins treystu því að er ákærður gaf upp á umsókninni um Visakortið sem nafn sitt Axel Axelsson og undirritaði hana í sama nafni, þá væri það nafnið sem hann hefði alla tíð gengið undir og leituðu þeir því undir því nafni í vanskilaskrá, lokunarskrám og ávísanareikninga o.fl. til að kanna áreiðanleika ákærða. Honum var fullljóst að í þessar skrár og önnur álika gögn yrði leitað upplýsinga um hann áður en umsóknin yrði afgreidd og hann vissi, sbr. það sem áður var sagt um lokanir á ávísanareikn. hans og dómsmál á hann út af vanskilaskuldum, að á þessum skrár var hann undir nafninu Sigurður Axel Axelsson og með nafnnúmer skv. því. Þrátt fyrir þetta leynir hann starfsmenn bankans þessu fyrra fornafni sínu þ.e. Sigurðar nafninu og með því að hagnýta sér þá röngu hugmynd sem hann hafði vakið hjá starfsmönnum Sparisjóðsins, að hann hét einungis Axel Axelsson, nnr. 0891-1940, sem ekki var finnanlegur í framangreindum skrár, kom hann því til leiðar að hann fékk afhent Visa-greiðslukort sem þýddi að Sparisjóðurinn ábyrgðist greiðslu á úttekt ákærða í vörum og þjónustu að upphæð kr. 20.000,00 á mánuði og átti jafnframt á hættu að verða fyrir fjárhagstjóni að sama skapi sem og varð raunin á.

Ákærður hefur með þessu atferli gerst sekur um brot á 248. gr. almennra hegningarlaga nr. 19, 1940, en sakaatriðum er í meginatriðum efnislega rétt lýst í I. kafla ákæru og verður þessi heimfærsla að teljast í samræmi við heimild 3. mgr. 118. gr. laga nr. 74, 1974.

II. Umboðssvik.

Svo sem rakið var hér á undan í lið I skuldbatt ákærður sig með undirskrift sinni undir umsóknina um Visa-greiðslukort að nota kortið í samræmi við reglur og skilmála samnings við korthafa á bakhlíð umsóknarinnar, sem hann lýsti yfir að hann hefði kynnt sér og samþykkti að öllu leyti. Í 3. gr. samningsins b-lið segir: „Korthafi skuldbindur sig til að fara ekki umfram úttektarmörk á hverjum tíma.“ Á umsóknina er svo af Sparisjóðsins hálfu bókuð heimild til korthafa til úttektar mánaðarlega hérlandis að upph. kr. 20.000,00 en erlendis að upphæð \$ 1350. Á ávísanareikning hans við Sparisjóðinn skyldi á hverjum tíma samkv. loforði ákærða vera nægjanleg innistæða fyrir væntanlegri úttekt á síðasta degi greiðslufrests um hana. Þetta brást frá fyrstu hendi. Á tímabilinu frá því ákærður fékk

greiðslukortið og þar til það var tekið af honum í lok maí 1984 hafði hann tekið út á kortið kr. 167.793,73, en af ávisanareikningi ákærða nr. 5655 hafði 7. maí 1984 verið teknar kr. 7.103,15 til lækkunar á skuld sem þá hafði myndast vegna úttektar ákærða út á greiðslukortið. Skuld þessi var komin upp í kr. 92.191,54 til greiðslu í síðasta lagi 2. júní 1984, en þá var innistæða á ávisanareikningnum kr. 2.802,35 og 2. júlí hafði bæst við skuldina vegna úttektar frá 18. maí þar til kortið var tekið af ákærða og svo vegna eldri úttektar kr. 68.499,00 en engin innborgun hafði komið inn á reikninginn, en ávísun að upphæð kr. 2.000,00 hafði verið færð til lækkunar fyrri innistæðu auk innheimtukostn. og svo fyrri skuldar vegna úttektar út á greiðslukortið, svo ávisanareikningur var neikvæður um kr. 95.386,39, er úttektarskuldin að upph. kr. 68.499,00 bættist við. Inn á ávisanareikninginn voru lögð laun ákærða, og átti sú inneign sem af því myndaðist að fara til greiðslu úttektarinnar auk hugsanlegrar annarrar innborgunar frá ákærða. Á tímabilinu frá 7. mars til 3. júlí 1984 eru innlögð laun og aðrar innborganir á reikninginn kr. 80.382,00 en 7. mars var fyrir innistæða að upphæð kr. 7.901,50 sem er samt. kr. 88.283,00. Að undanskildum kr. 7.103,15, sem fóru upp í greiðslu Visaskuldarinnar, ávisaði ákærður eða tók út alla framangreinda upphæð á tímabilinu eða hún fór til greiðslu innheimtukostn. vegna innistæðulausrar ávísunar.

Er ákærður kom fyrir Þórð Guðlaugsson, skrifstofustjóra í Sparisjóðnum, vegna framangreindrar notkunar á greiðslukortum, lýsti hann því yfir að hann skuldaði mjög mikið annars staðar og aðeins væri dagaspursmál hvenær hann yrði gjaldþrota. Beiðni um að hann yrði úrskurðaður gjaldþrota barst skiptaráðandanum í Hafnarfirði 20.2. 1985 og hann var úrskurðaður gjaldþrota 13.11. 1985.

Ákærður hefur viðurkennt að hafa tekið út á greiðslukortið eins og að framan er rakið, en hefur borið fyrir sig að hann hafi ekki fengið yfirlit um úttektina með greiðslufresti nema um lítinn hluta upphæðarinnar, og hann ekkert vitað hvernig staðan var fyrr en hann hafi verið kallaður í Sparisjóðinn, látinn vita að úttektin næmi yfir kr. 90.000,00 og honum gert að greiða hana. Þá bar hann því við að hann hefði reiknað með að laun hans hjá Landsvirkjun yrðu meiri en raun varð á, eða kr. 32.000,00 á mánuði í stað kr. 28.000,00.

Lagt hefur verið fram vottorð frá Landsvirkjun, þar sem staðfest er að 1. jan. 1984 hafi verið fjölgað aðstoðarmönnum á vöktum við Hrauneyjarfoss og Sigöldustöð um einn (4 í stað 3) og við það hafi breyst vinnutími og tilhögun vakta, þannig að vaktaálagið lækkaði úr 23,9% í 18,56% og öllum yfirvinnuklst. á mánuði fækkaði úr 120 klst. á mán. í 78,35 klst. á mán. Þetta rennir stoðum undir það að tekjur ákærða hafi dvínað. Hins vegar er breyting þessi gerð um 2 mánuðum áður en hann fékk greiðslukortið, svo að hann gat séð þessa tekjurýrnun fyrir.

Ljóst er að ákærður hefur á greindu tímabili tekið út langt umfram heimildina samkv. samningi þeim um greiðslukortið sem hann undirritaði. Fram kom við yfirheyrslu hér fyrir dómi að af hálfu Sparisjóðsins væri það liðið þó farið væri eitthvað fram yfir heimildir í úttektum með greiðslukortin, ef hlutaðeigandi greiddi skuldina á síðasta degi greiðslufrests.

Fram er komið í málinu að yfirlit um úttektir ákærða hafi ekki borist í upphafi á réttum tíma og skýringin talin vera helst sú að ákærður hafi ekki í fyrstu fundist undir Axels Axelssonar nafninu og nafnnúmerinu 0891-1940 í gögnum þeim frá þjóðskrá sem Visa Ísland studdist við og úttektarnóturnar verið lagðar til hliðar og ekki færðar á yfirlit fyrr en staðreynt hafði verið að ákærður væri til í þjóðskrá undir þessu nafni og nafnnúmeri. Þórður Guðlaugsson kvaðst (sic) áður en yfirlit um úttekt ákærða um kr. 92.000,00 kom í máli hafi einungis komið apríl-yfirlit um úttekt að upph. um kr. 14.000,00. Vitnið kvaðst þá hafa athugað nánar úttektir ákærða og miðað við að rétt hefði verið staðið að innfærslum á yfirlitin. Hefði yfirlitið í mars til greiðslu 2. apríl átt að hljóða upp á kr. 16.867,45, yfirlit í apríl til greiðslu 2. maí kr. 28.739,76 og yfirlitið í maí til greiðslu 2. júní kr. 61.412,45. Samkvæmt þessu hefur úttekt ákærða í apríl- og maímánuði numið kr. 117.019,66.

Í vætti Þórðar Guðlaugssonar kemur og fram að ákærða hafi verið boðið að semja um greiðslu skuldarinnar, þ.e. að honum yrði veitt lán til að greiða skuldina á lengri tíma, en hann hafi ekki tekið undir það. Vitnið sagði að er það hefði tekið af ákærða greiðslukortið hans og tékkhefti hefði legið fyrir að hann fengi þetta ekki aftur og alla vega ekki nema hann hefði samið um skuldina, en hann hefði ekki tekið undir þetta og lýst sig neikvæðan vegna þess að kortið var tekið af honum. Ákærður kvaðst ekki hafa getað boðið Sparisjóðnum neitt veð eða tryggingu fyrir skuldinni, en bauðst til að láta hana ganga fyrir öðrum skuldum sínum ef hann fengi að halda kortinu.

Þegar virtar eru hverjar launatekjur ákærða voru, að hann var eignalaus og kominn í greiðsluþrot vegna annarra skuldbindinga, mátti honum vera ljóst að hann var ekki fær um að greiða úttektir sínar með greiðslukortinu jafnvel þó að þær væru innan leyfilegra úttektarmarka. Engu að síður tekur hann út á greiðslukortið í apríl og maí 1984 fyrir kr. 82.186,52 umfram úttektarheimildir, ráðstafar að mestu launum sínum út af ávísanareikningi sínum, svo að þau komi ekki til greiðslu úttektinni sem til var ætlast nema að óverulegu leyti og gerir sér hvorki far um að greiða né semja um greiðslu skuldarinnar þegar um það er gerð krafa af hálfu Sparisjóðsins.

Ákærður hafði er honum var afhent Visa-greiðslukortið fengið aðstöðu til að binda Sparisjóð Hafnarfjarðar til að greiða framangreindar úttektir sínar og með því að fara í úttektum sínum langt umfram leyfilegar heimildir

hefur hann misnotað aðstöðu sína, svo að varðar við 249. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, en hann hefur valdið Sparisjóðnum fjártjóni að sama skapi.

III. Refsingar o.fl.

Með framangreindum hegningarlagabrotum hefur ákærður rofið skilorð samkv. dómi sakadóms Reykjavíkur uppkveðnum 15. nóv. 1982 og ber því með vísan til 60. gr. almennra hegningarlaga að dæma ákærða í einu lagi refsingu fyrir framangreind brot og brot þau, sem fjallað var um í dómi sakadóms Reykjavíkur. Refsing þessi þykir með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga hæfilega ákveðin fangelsi í 6 mánuði.

Sparisjóður Hafnarfjarðar, Strandgötu 8-10, Hafnarfirði hefur gert kröfu til þess að ákærður greiði honum kr. 177.653,98 með 2,75% mánaðarvöxtum frá 1. sept. 1984 til 1. febr. 1985, með 3,75% mánaðarvöxtum frá þeim degi til 1. mars 1985, en með 4% mánaðarvöxtum frá þeim degi til greiðsludags og auk þess er krafist kr. 14.000,00 í innheimtulaun.

Ákærður hefur viðurkennt að skuld hans við Sparisjóð Hafnarfjarðar vegna úttektar hans með Visa-greiðslukortið nemi kr. 160.690,58 og ber honum að greiða þessa upphæð og er krafan tekin til greina að þessu leyti, en mismunurinn kr. 16.963,40 virðist aðallega vera vextir o.fl. sem fallið hafi á upphæðina fram til 1. sept. 1984. Af þessari upphæð eru krafðir vanskilavextir sem hluta af höfuðstól og felst í þessu krafa um vaxtavexti sem ekki er fallist á í málinu. Í 7. gr. samningsins um Visa-greiðslukort fellst ákærður á að greiða hæstu vanskilavexti eins og þeir eru ákveðnir á hverjum tíma af Seðlabanka Íslands af skuldum vegna úttektar ef þær eru ekki greiddar 2. hvers mánaðar eftir úttektartímabil. Samkvæmt því þykir mega dæma ákærða til að greiða í vanskilavexti af kr. 99.916,51 2,5%, en þ.e. skuld sú m.v. úttektartímabil, sem ákærða bar að greiða 2. júní 1984 og svo greiði ákærður 2,5% vanskilavexti á mánuði af kr. 160.690,55 frá 2. júlí til 1. sept. 1984, 2,75% af sömu upphæð frá þeim degi til 1. febr. 1985, 3,75% frá þeim degi til 1. mars 1985, 4% frá þeim degi til 1. júní 1985, 3,5% frá þeim degi til 1. sept. 1985 og 3,75% frá þeim degi til greiðsludags.

Krafan um innheimtulaun er ekki tekin til greina sbr. tíðkanl. venju í sakamálum.

Dæma ber ákærða til greiðslu alls sakarkostnaðar þar með talin málsvarnarlaun til skipaðs verjanda hans, hrl. Páls A. Pálssonar, sem ákveðst kr. 13.000,00.

D ó m s o r ð:

Ákærður, Sigurður Axel Axelsson, sæti fangelsi í 6 mánuði.

Ákærður greiði Sparisjóði Hafnarfjarðar kr. 160.690,58 ásamt 2,5% vanskilavöxtum af kr. 99.916,51 og svo 2,5% vanskilavöxtum á mánuði eða broti úr mánuði af kr. 160.690,58 frá 2. júlí til 1. sept. 1984 og 2,75% af sömu upphæð frá þeim degi til 1. febr. 1985, 3,75% frá þeim degi til 1. mars 1985, 4% frá þeim degi til 1. júní 1985, 3,5% frá þeim degi til 1. sept. 1985 og 3,75% frá þeim degi til greiðsludags.

Ákærður greiði allan kostnað sakarinnar, þar með talin málsvarnarlaun til skipaðs verjanda síns, hrl. Páls Arnórs Pálssonar, kr. 13.000,00.

Dómi þessum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Miðvikudaginn 30. desember 1987.

Nr. 126/1987. **Ákærvaldið**

(Björn Helgason saksóknari)

gegn

Benedikt Halldórssyni

(Arnmundur Backman hrl.)

Líkamsárás. Sönnun. Skaðabætur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðmundur Jónsson og Þór Vilhjálmsson og Gaukur Jörundsson settur hæstaréttardómari.

Héraðsdómi var að ósk ákærða skotið til Hæstaréttar með stefnu 31. mars 1987 og jafnframt af hálfu ákærvalds til þyngingar.

Af hálfu ákærvalds er þess krafist, að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur, þó þannig að refsing verði þyngd. Jafnframt er þess krafist, að ákærði verði dæmdur til að greiða allan áfrýjunarkostnað, þ.m.t. saksóknarlaun í ríkissjóði.

Af hálfu ákærða er aðallega krafist sýknu, en til vara vægustu refsingar, sem lög leyfa, og skilorðsbindingar. Jafnframt er krafist málsvarnarlauna fyrir Hæstarétti úr ríkissjóði.

Að frumkvæði Hæstaréttar fór fram framhaldsrannsókn og gáfu